با واز لە مێژوو بێنن، دەبێت’ ئەمڕۆتان بنوسنەوە !.. کاوان قادر

بۆ هەر کۆمەڵگەیەکی زیندوو، ڕابردوو شوێنێکە بۆ فێربوون نەک ئەوەی تیایدا بژی ، نەک وەک ئەو□ بێت بمانباتەوە بۆدواوە یا لە هەوڵداندا نەبین بۆ ژیان و هەنگاوی نوێگەرخوازیی و پێمان پێ هەڵنەگرێ بۆ بەرەوپێشچونمان جیاوز لە ڕابردوو، ، ئێمە ناتوانین ئەوە بگۆڕین کە دوێنێ ڕوویدا. ته نها ئه مڕۆ ده توانین گۆڕانکاری بکه ین و داهاتویەکی جیاواز بنوسینەوە .

ماوەیەکە کۆمەڵێک هونەرمەند و □ۆشنبیری میللەتەکەم. هەرایەکیان ناوەتەوە لەسەر دانانی پەیکەرەکەی سەدام’ی گۆڕ بەگۆڕ لە ئەمنە سورەکە. من نازانم لێرە دا بەچی ناوی بهێنم و لەڕاستیدا جێگەی سەرسوڕمانە !کە کارێکیان بەڕێ خستوە و وەک بڵێی … لەوەهمێکا ژیاون گوایە دوای ڕوخانی بەعس گۆڕانکاری ڕوویداوە، بەشێک لەوانە ، وا نیشانی ئەدەن و بە پێناسەیەکی هەڵەوگەڕاو لە دێڕەکانی مێژوو تێدەگەن کە وەک ئاسەوارو ڕەمزی شکستی نیزامی ڕابردوو لێ ی دەڕوانن ! کە ئەمە جێگەی گومان و ئەحمەقییە گەروەها بێت ، وەه□ نێ لەوانەی تر .. کە گوایا نایانەوێت ئەو یادگارییانە وە بیر خەڵک بێننەوە ، وەک ئەوەی نەهامەتی و بەدبەختی میللەتەکەیان لەگەڵ ڕۆیشتنی ڕژێمی بەعس کۆتایی پێ هاتبێت ، وە نایانەوێت ئەم (مۆتەکەیە) لە بەرچاوانبێت ، ئەمەش تا ئەو پەڕی بێهەستی و بێئاگایی دەگەیەنێت ئەگەر ئەم تێڕامانە وەها بێت .

من وەک خۆم لایەنگری لە پاراستنی ئاسەوار دەکەم و بمانەوێت ونەمانەوێت ئەوە بەشێکە لە مێژووی ئێمە تەنانت ئەگەر بەسەریشماندا فەرز کرا بێت، بەڵام، ئەمە لە کاتێکدایە ئەگەر ئەو نیزامە بوبێتە ئاسەوار ، واتە لەگەڵ ڕۆیشتنی ئەو نیزامە سون□تەکانیشی پێچرابێتەوە و بە تەواوی لەکارخرابێت نەک هێشتا : لەدەسەلاتدا مابێت .

دەبێت خەڵک و مر□قی □□شنبیرو ئاسایی لەو تێبگەن کە (بەعس) و بەعسی□کان “ بوون بە ڕابردوو . بەڵام بەهیچ شێوەیەک ئاسەوار نی یە ، چونکە لێکەوتەکانی بەردەوامەو هەر ئێستا میراتگریەکەی لەدەسەڵاتدایە ، ئەوە دەستەبەر کردنی ژیانێکی باشترە بۆ خەڵکی کەهەر نیزامێکی ڕابردوو بگۆڕێت بۆ ئاسەوار ، بەداخەوە لەم کایە

سیاسییەدا تەنها دەم وچاوەکان گۆڕان و سون□تەکان لەجێی خۆی ماون ،دەنا بەعسییە زادەکان " هەتائێستاش حوکم دەکەن بەڵام لەفۆرمۆڵەیەکی ترداو بە زمانی خۆماڵی !

جا کارەساتەکە ئالێرەوە دەست پێدەکات و لەوەدایە کە پەیکەرێکی بێ گیان ئەو هەموو هەرایەی نابـێتەوە !.. لەلایەکی ترەوە ئەو شانازییەی (دارای حاجی برایمی)ی چەرمەگا، هیچ کەسی ڕانەچڵەکاند کاتێ لە چاوپێکەوتنێکی تەلەفیزیۆنیدا بەشانازییەوە ئەڵێت : مولازم موحسین برادەری نزیکمە (هههه) ئەمە جێگەی قاقایی دەوێت و دووبار دەڵێت : درۆیە ئەو نەکوژراوە ! وبەردەوام پەیوەندی تەلەفونیمان پێکەوە هەیە ، ئەمە جگە لەوەی ئیهانەیەکی گەورەیە بەو خێزان وکەس وکاری ئازیزەکانیان" بەدەستی ئەم تاوانبارە ئازارێکیان چەشتبێت ، بگرە مایەی شەرمەزاریشە بۆ هەر تاکێکی کورد کە ئەمەی قابیل قبوڵە.

بەداخەوە هەڵوێستێک کە لەهەردوو بەرەکەدا غائیبە !.. ئەوەیە.. کە ئایا ؟ نابینن ؛ کە ئەوەی ئەمڕۆ دەگوزەرێ چاپتەری دووهەمی ئەو نیزامەیە و سیناریۆی بەعسیزم هەربەردەوامە ؟. ئەو مۆتەکەیەی باسی دەکەن هێشتا لە شادەمارەکانی هەموو حزبەکانی دەسەڵات و سێبەرەکانیاندا دێت ودەچێت . کە بونەتە مۆڵگەی پاراستنی ئەبوو (فایلدار) و ئەنفالچی و ئاشبەتالچی یەکان .

دەپرسم ئایا ئامانج لەدانانی ئەو پەیکەرە چی یە ؟ ئایا بۆ ئەوەیە لەڕێگەی ئەو پەیکەرەوە هەمیشە ئازارەکانمان بە بیر بێنێتەوە تا خەمۆکی لە ژیانماندا دەرنەچێت ؟ یان دەمانەوێت بیس□ل□م□نین کە ئەوەی ڕویدا ڕاپەرین بووە و سەرکەوتمان بەدەست هێناوە ؟

مەگەر ٣٣ساڵ بەس نی یە تا لەوە تێبگەین ئەوەی ڕویدا سەرەنجامەکەی ڕاپەڕینی حزبە کوردییەکان بوو بەسەر ئیرادەو توڕەیی خەڵکدا حاشا کردن لەم ڕاستی یە یان گێلێتی یە یان بەشێکە لەم دەسەڵاتە .

پرسیار ئەوەیە : ئایا پێویست دەکات ئەو میللەتە وانەیەک لە پەیکەرەکەی سەدام وەربگرێ لە کاتێکدا دەرەوەی ئەو قەفەسەی کە ناوی ئەمنە سورەکەیە . پڕاوپڕە لە ڕەفتار بەعس و سون□تەکانی ئەو نیزامە.

ئەگەر بەعس بەتاوانەکانییەوە تاوانبار بێت وئەنفال وکیمیابارانی کردبێت ، مەگەر کێ بوو بە پێشلەشکری پاسدار و بۆ قوڵایی شارەکانی کوردستان و بوونەوهۆکاری کیمیابارانی هەڵەبجە و ئەو تاوانە مێژووە ڕووی دا ، وەک لە دێڕێکی سەروەریانداو بە بێ شەرمانە کە دەڵێن : (ئاخ بۆ هەڵەبجەیەکی تر) کە ئەم دێڕە نا م□ر□ییە بەنرخترین وتەی .. جەلال تاڵەبانی بووە.

ئەوە هەر ئەوان بوون شەڕی براکوژییان کرد ، ئەوان بوون لەسەدا ٨٠

گەنجی ئەم وڵاتەیان دەربەدەرو ئاوارەی وڵاتانی دونیا کرد هەزاران کەس لەو ڕێگەیە کوژران و بوونە خۆراکی ماسی نێو دەریاکان، خەڵکی ئەمانە ببینن هەرگیز بەعس لەیاد ناکەن ، پێویست ناکات بەدانانی بەپەیکەرێک بیرمان بهێننەوە ، هەتا ئەم مافیایانە هەبن بەعس بیرناچێتەوە ، ئەگەر سەدام وبەعس ئاسەوار بێت بە دڵنیاییەوە کۆمەڵگەکەمان بێتە مۆزەخانە.

ئەو میللەتەی مامۆستایانی ناجار بوو بۆ ماوەی (٥ مانگ)، لەسەر شەقامەکان لەپێناو گەڕانەوەی موچەکانیان مانگرتن بکەن چۆن بەعسیان بیردەچێتەوە ،ئەبو تەحسین ئەو پیاوەی بە نەعلەکانی وێنەکەی سەدامی دەکوتایەوە لە چاوپێکەوتنێکدا دەڵێت : پەشیمانم لەوەی کردومە جونکە ئەمانە ڕووی دزێوی سەدامیان سپی کردەوە .

ساڵی ٢٠١٠ ئەم پڕۆژە هونەرییەم ناردەوە بۆ کوردستان بەمەبەستی جێبەجێ کردن لە مەدخەلی ئەمنە سورەکەدا، بڕیار بوو .. بەڕێز : کەمالی موهەندیس سەرپەرشتی ئەو کارە بکات ، ئەو کات هێرۆی ئیبراهیم ئەحمەد سەرپەرشتی ئەمنە سورەکەی دەکرد پاش ئەوەی کارە هونەرییەکەی بینی بوو وتبوی : ئەمە لەدەستەکەی سەدام ناچێت ؟ کاک کەمالیش پێکەنی بوو ! وتبوی .. ئەمە کاری هونەرمەندێکە کە خۆی لە ئەمنە سورەکە زیندانی کراوەو لە ڕاپەڕینەکەدا ئازاد کراوە ، پاشان دەستەکەی سەدام شمشێری پێ یە ، ئەم دەستە زنجیرەکان ئەپچڕێنێت ، ئەوکات وتبووی من لە هونەر نازانم !، با بچێت سەردانی (ئاکۆغەریب) بکات، پاش ئەوەی چاوپێکەوتنێکم لەگەڵ ئاکۆ غەریب لەپرسراوی خاک تیڤی و ئەمنە سورەکە . بەداخەوە ڕێگەیان نەدا نچێتە بواری جێبەجێ کردنەوەو وڕەفز کرا لە کاتێکدا پێم ووت کە بە بێ مقابیل دەیکەم ، باوەڕم وایە مێژووی میللەتەکەمان پێیەتی لە نەبەردی بەداخەوە خاوەندارێتی ناکەین

پەڵەهەورێکی بەهاری و سووکەڵەی بەفرێکی زستانە.. هەمەر

نۆریاوی

(مەنووچەر کەیخسرەوپوور لە خەیاڵدانی مندا)

پاش ئەوەی لە نەوەدەکانی هەتاوی(2011)بەملاوە ڕووم لە شاری سنە نا،ئاشنا بە زۆر سیما و کەسایەتی پەرۆش و خەمخۆری نێو ڕووبەری وێژە و ئەدەب بووم.
ڕۆژێک دەگەڵ نووسەر و شاعیری هاوڕێم "ئیرەج عیبادی"(1949)لە تەک مرۆیەکی ڕۆحسووک و وریای نێو ڕووبەری ئەدەب شارەزایەتیم پەیدا کرد. کاک ئیرەج وتی،چیرۆکنووسە و کرماشانییە و زۆر دەمێکە لە شاری سنەدا دەژیت.
ب□و □□زانە دەگەڵ کاک ئیرەج پێکەوە بە فارسی قسەیان دەکرد،خۆم دە قسەیان تێهەڵقورتاند و وەبەر لۆمەم دان. عەرزی چیرۆکنووسە خاکەڕاکەم کرد،هاوڕێ گیان،کەڵهوڕی،دیالێکت و زاراو□یەکی دەوڵەمەند و زەنگینی زمانی کوردییە و "ئەڕا وەگەرد یەک وە کوردی قسە نییەکەن"؟
ڕوخساری میهرەبانی پێدەکەنی و شۆقێکی سەیر دایگرت. ڕاست وەبیر چیرۆکنووسی پێشڕەو و مرۆدۆست"ئەلی ئەشرەف دەروێشیان"(1941-2017)کەوتمەوە. ڕەنگە ڕۆژبەرەکەی ئەم ڕووداوە کە ئێستا ئاماژەی پێدەدەم،بۆ پتر 25ساڵ لەمەوپێش بگەڕێتەوە. دەستم داب□ووە وەرگێڕانی کۆمەڵەچیرۆکێکی ئەم نووسەرە. کاتێک کورتەچیرۆکەکانم بۆ دەخوێندەوە،بە دەستێکی چاویلکەکەی دادەگرت و نەرمە ئەسرینێک بە ڕوومەتە پڕ میهرەکەیدا دەتکایە خوار. دەمبینی چەندە بە کوردییەکەی خەنی دەبوو و بزەیەک دەزایە نێو نیگایەوە.
ئەم ڕووداوە پاش 20ساڵ،جارێکی دی ب□□□ام ئەم جارەیان لە شاری سنەدا پاتە بووەوە کە ئەویش ئاشنابوون بە مەنووچەر کەیخسرەوپوور بوو. ئیدی لەو دەمەوە ئاشنایەتییەکەمان ڕووی لە هۆبەی نزیکتر نا و پێکەوە بەردەوام لەسەر ئەدەبی دوێنێ و ئ□م□□□ی کوردی و گەلێک تۆرەوانی کورد قسە و بیر و ڕامان د□کرد و باسمان دەگۆڕییەوە.
مەنووچەر کەیخسرەوپوور،لە کۆتایی چلەکانی هەتاوی(کۆتایی شەستەکانی زایینی)دەبێتە مامۆستای قوتابخانە. قوتابییەکی ئەمەکناسی نووسەری گەلپەروەری کوردی فارسینووس"ئەلی ئەشرەف دەروێشیان"بوو. ئەوەی ڕۆژێک لە ڕۆژان سووکە پێوەندییەکی دەگەڵ نووسەری مرۆدۆست"ئەلی ئەشرەف دەروێشیان"بووبێت،دەزانێت چەندە خاوەنی ویژدانێکی بێدار و ڕۆحێکی یاخی بووە. دەروێشیان،هەرگیز لە بەرانبەر ملهوڕ و ستەمکاردا بێدەنگ نەبووە و لە ڕێی

پێنووسەکەیەوە هاواری بەند دەکردەوە. مەنووچەر کەیخسرەو پووریش سەردەمێک لەم نووسەرەوە نزیک دەبێتەوە کە لە قۆناخێکی هەستیاری ژیاندایە و تازە دەبێتە مامۆستای قوتابخانە و لە بن ڕاوێژ و ڕێنموونییەکانی مەڕەی پێشڕەوی وەک دەروێشیان دا دیدەی زۆتر بەرەوڕووی جیهانی چوارتەنیشت دەکرێتەوە و دواتر ئەم هەموو وانەیە بە ژیان دەکار دەگرێت و درێژە بە ڕێبازە مرۆییەکەی ئەم جۆرە سیما درەوشاوانە دەدات.

مەنووچەری مامۆستای قوتابخانە، نامەیەک بۆ ئەم نووسەرە پێشەنگ و جوایەزنووسە دەنێرێت و ئەویش وەڵامی نامەکەی دەداتەوە و چەند پەڕتووکێکیشی بۆ دەنێرێت. نامەکەی دەروێشیان ئەوەندە کارتێکەری قووڵ لەسەر مەنووچەر کەیخسرەو پوور دادەنێت کە هەم درێژە بە خوێندنی باڵا و خوێندنەوە دەدات و هەمیش هەر بە ڕێبازەکەیدا دەڕوات.

لە بەشێکی نامەکەی مامۆستا ئەلی ئەشرەف دەروێشیان دا هاتووە:” مەنووچەری ئازیز، نامەکەتم وەرگرت. بوویت بە مامۆستای قوتابخانە، ئەرکێکی گەلێک چەتوون و گرانە. بەڕێوەبردنی ئەرکی دیتران(خەڵکانی دی) بەرپرسیارێتییەکی پڕ گرانە. پەروەردەکردنی مرۆ، ئەرک و کارێکە لە هەموو کەسێک ناوەشێتەوە. ئەگەر ئەرکێکی دیکەت لە ئەستۆ بوایە ئەوە دەکەوتەوە سەر خۆت چۆن هەڵسوکەوت بکەیت لێ، مامۆستایەتی ئەرچی لەم وڵاتەدا ئەوەندە بایەخی پێنادرێت، ئەرک و کارێکی گرینگ و مایەی شانازییە. مەڵێ ئیدی بوومە مامۆستای قوتابخانە. ئەمە سووکایەتی و بێڕێزیکردنە بە پێگەی ئەرەستوو(322-384ی پێش زایین). هاوڕێی ئازیزم، کاتێک لە پێناو ڕۆشنگەریدا خەبات دەکەیت، گەرەک ئاگات لە شێوەی ئاخاوتن و قسەکردنت بێت. سەرەڕای خوێندنەوەی بەردەوام، پێویستە درێژە بە خوێندنەکەت بدەیت. هیچ پێویست ناکات تەنێ لە بەشی پزیشکیدا وەرگیردرێیت و درێژە بە خوێندن بدەیت. ڕوو لە بەشی ئەدەب و زانستە کۆمەڵایەتییەکان بکە، کۆمەڵناسی بخوێنە، زانستی پەروەردە بخوێنە. فێرە زمانیش ببە.

سەمەد(1939-1968)(مەبەست، سەمەد بەهڕەنگییە کە بە چیرۆکنووس و نووسەرێکی پێشڕەو لە ئەدەب و وێژەی فارسیدا دادەنرێت. وەرگێڕ)جگە لەوەی مامۆستای قوتابخانە بوو، فێرە زمانی ئینگلیزییش بوو بوو و ئەو هەموو کتێب و پەڕتووکەیشی نووسی”.(ژیوار،ل64)

پێویستە ئیشارەتیش بەم خاڵە بدرێت کە مێژووی نامەکەی ئەلی ئەشرەف دەروێشیان دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی 1348ی هەتاوی(1969).

مەنووچەر کەیخسرەو پوور ئیدی بە دید و ڕوانگەیەکی تازە و جیاوازەوە دەڕوانێتە پیشە و کاری وانەوتنەوە و تەمەنێک بەوپەڕی

پەرۆشییەوە وانە بە قوتابییان دەڵێتەوە. کەچی بەشێکی کات و ساتەکەیشی بە ڕۆچوون بە دنیای ئەدەب خاسما خوێندنەوەی چیرۆک و ڕۆمان و دواتر چیرۆکنووسین تەرخان دەکات.
سەردەمێک لە تەورێز دەبێت و درێژە بە خوێندنی باڵای دەدات و ئەزموونی خۆی لەو شارەدا دەوڵەمەندتر دەکات و ئاشنا بە گەلێک کەسایەتی ڕووناکبیر دەبێت. دواتر بە زۆر شار و شارۆچکەی کوردستاندا دەگەڕێت و لە کۆڕ و کۆبوونەوەکاندا ئەزموونی ساڵانی خوێندنەوەی خۆی دەخاتە بەردەم.
ئیرەج عیبادی، لە کتێبی"ئەنجوومەنی ئەدەبیی مەولەوی، لقی سنە"دەنووسێت:" کات، کاتی وتار و ئاخاوتنی مەنووچەر کەیخسرەوپوورە، ئارام و هێمن لەسەر مێزەکەی دانیشتووە. نووسەرێکی کرماشانی دانیشتەی سنە. زنجیرە وتارەکانی لە بن سەردێڕی"لێکدانەوەی ئەدەبی چیرۆکنووسی"گەلێک باڵکێشە؛ پێشتریش نووسینەکانی لە چەندان گۆڤار و بڵاڤۆکدا چاپ و بڵاو بوونەتەوە.
لە گلێرکردنەوەی ئەفسانە و فۆلکلۆر، پەندی بەرینان و بەیت و مەتەڵە کوردییەکاندا دەگەڵ ئەلی ئەشرەف دەروێشیان هاوکاری کردووە". (ئەنجوومەنی مەولەوی، ل71)
ئیرەج عیبادی هەروەها لەسەر ئەم چیرۆکنووسە دەڵێ:"مەنووچەر لە ڕێی منەوە پێی بە ئەنجوومەن کرایەوە و بوون بە ئەندام". (سەرچاوەی پێشوو، ل138)
بەرهەمەکانی مەنووچەر کەیخسرەو پوور سەلمێنەری ئەوەن ئەم نووسەرە تا چەندە لەسەر چیرۆک و ڕۆمان قووڵ بووە. لە ڕاستیدا چیرۆکنووسێکی وریا و بلیمەت بوو. مەنووچەر کەسخسرەوپوور چونکە خوێنەرێکی وریا و وشیاری شیعریش بوو، لەم بوارەیشدا توانای خۆی تاقی کردووەتەوە و خاوەنی زۆر شیعری ناسک و پاراویشە. ڕەنگە شیعری مەنووچەر وەک چیرۆکەکانی قووڵ نەبن بەڵام زمانە شیعرییەکەی سادە و ساکار و پڕ واتایە. تۆ بنۆڕە چەندە ساکار لە قووڵ چاو لەم چەند چەمکە(ژیان، مردن، ئەڤین، دابڕان، یاد)دەکات:

ناچاریت هەر دەبێ بژیت..
چەمەڕای مردن بمێنیت،
ئەڤین هەر تاقە جارێکە،
دابڕان پڕپڕ ئەستەمە،
یادت، پاتە دەبێتەوە و
ناوی تۆش، .(….)..!؟..

مەنووچەر، تا دەهات پتر شەیدای ئەدەبی کوردی دەبوو و لە کۆڕ و دانیشتنەکاندا بە پێی توانا بە کەڵهوڕی قسەی دەکرد و هەر جارە و گۆشەیەک لە زانستە بەرفرەوانەکەی بۆ ئامادەبوو و بەشدارانی

کێشەکان دەخستە ڕوو.

ڕاستیت گەرەکە ئەو سەردەمەی مەنووچەر دەست بە نووسین دەکات،زمانی کوردی دەرفەتی وەک ئەستای لە بەردەم نەبووە کە ئەوەند گشتگر بووبێت؛هەر بۆیە وەک سەدان نووسەری کوردی دی، بە فارسی دەنووسێت و بیری هزر و ئەندێشەی دەخاتە نێو چوارچێوەی ڕووپەڕەی گۆڤار و ڕۆژنامان.

ڕۆچوونی من بۆ دنیا گچکە و پڕمیهرەکەی ئەم نووسەرەدا سەلمێنەری ئەم ڕاستییە مەنووچەر، دەورێکی کارا لە ئەنجومەن و بنکە ئەدەبییەکانی شاری سنەدا هەر وەک ئەنجومەنی مەولەوی، بێسارانی، ئاوێنەی کوردستان،لووتکە و هتددا دەبینێت. گەلێک کورتە چیرۆک و نووسینی لە گۆڤار و بڵاڤۆکەکانی سنەدا هەروەک ئاسۆ،تاڤگە،ژیوار،(دیار کهن)،لووتکە و…چاپ و بڵاو بوونەتەوە.

شاعیر و تەرەوان،"غەریب کوردستانی"(1967)کۆیی دێڕەکەی بۆ دواکۆچەکەی ئەم نووسەرە بەم چەشنە دەردەبڕێت :

کزەی وەفر لویل وە ڕێی ڕاخەوە
دەنگ دووس ناتە وە ئەڕاخەوە
چەوم کەفتە زەد کوێنە هەواران
زەد هەر ئەو زەدە و نەمەنیە یاران

مەنووچەر کەیخسرەوپوور بەشێکی فرەی تەمەن و ژیانی لە شاری سنە و خوێندنگەکانیدا تێدەپەڕێنێت،بە واتایەکی دی،لە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران ڕوو لەم شارە دەکات و تا دوادەمی ژینیش هەر لە سنەدا دەمێنێتەوە و هەر سنەیش دەبێتە دواهەواری؛هەر بۆیە لەم سەنگەوە کەمەڕەی ڕۆشنبیریی و بگرە دەزگای پەروەردە و بارهێنانی ئەم شارە گەلێک قەرزباری ئەم مرۆ ڕۆحسووکەیە. بە سەدان کوڕ و کەنیشکی ئەم شارە لە ڕێی وانەکانی مەنووچەر کەیخسرەوپوورەوە هەر لە خوێندنگەوە تا بنکە و ناوەندە ئەدەبیی و چاندییەکان گەشەیان کردووە و دواتر بۆ خۆ بوونەتە مامۆستا،نووسەر،تەرەوان،ئەندازیار و پزیشک. مەنووچەر،نموونەی هەرە باڵای مامۆستایەکی ڕاستینەی قوتابخانە بوو. وەک مامۆستا "شەریف حوسەین پەناهی"(1954)دەڵێ:

دەنگی بەرزی دەرسی جوان
ئەڕوا بەرەو ئاسمان
(ملوانکەی شین،ل25)

ئەم خەسڵەت و تایبەتمەندییە بە جوانترین شێواز لە لای ئەم مەنووچەری مامۆستای خوێندنگە خۆی دەردەخست.

شیاوی ئاماژەپێدانە چیرۆکنووس و شاعیر"مەنووچەر کەیخسرەوپوور"ساڵی 1326ی هەتاوی(1947)لە شاری شائاباد(ئیسلامئاوای

ئێستا)سەر بە ستان و پارێزگەی کرماشان،لەدایک دەبێت. لە تەورێزدا بڕوانامەی بکالۆریوسی زەویناسی وەردەگرێت و دواتر لە خوێندنگەکانی شاری سنەدا دەبێتە مامۆستای قوتابخانە و لەم بوارەدا درێژە بە ڕاژە و خزمەتەکەی بە قوتابیانی کورد دەدات.
تا ئێستا سێ بەرھەم لەم نووسەرە چاپ و بڵاو بووەتەوە کە بریتین لە:نھێنی ئەو چیرۆکە کۆنە،نووسراوە پەرش و بڵاوەکانم و گێتی لە زمان منەوە.
سەد مخابن ڕۆژی سێشەممە،8ی ڕەشەممەی2723(27ی فێبریوەری 2024) دڵە میھرەبانەکەی ئەم چیرۆکنووسە لە شاری سنە لە لێدان کەوت و لە گۆڕستانی بەھەشت محەممەدیی ئەم شارەدا بۆ ھەمیشە لە خاکی نیشتماندا ئارامی گرت.

پەڵەھەورێکی باراناوی
لە ھەورێکی باراناویی بەھار دەچوو،
نەرمێ دەھات،دادەباری و
وەکوو بزەش،
تەنێ سێبەرێکی نەخشین،
لە خەیاڵدان دا جێ دەما.
کە دەپ□یقی،
خودی خۆی زەردەخەنە بوو،
شیرین شیرین،
لەسەر دڵان ڕۆ دەنیشت و
بۆ ھەمیشەش
لە ئەلبۆمی یادگاردا
نەخشی دەبەست.
ئەم ڕێبوارە چاوبەفرینە،
لە ڕەشەممەی چاوکاڵەوە،
چاوی ھەر چاوەنۆڕی بەھار و
نەرمە بارانێ وەک خۆی بوو،
کەچی دڵە نەرمۆڵەکەی دەیگوت:
“مەنوو”گیان، بەسیەتی لێدان،
ئارام بگرە و بۆ ھەمیشە
بگرە وچان.

سنە
9ی ڕەشەممەی 2723

ژێدەر:

1 – گۆڤــاری ژیوار،ژمــارە 3،سـاڵی حەوتەم، بەفرانبــاری 1394ی هەتاوی، نامە مێژووییەکەی ئەلی ئەشرەف دەروێشیان بۆ بەرزڕاگرتنی پێگەی مامۆستا

2- ئەنجوومەنی ئەدەبیی مەولەوی،لقی سنە، ئیرەج عیبادی، پەخشکاری تەوەکولی، تاران،چاپی یەکەم،1400ی هەتاوی

3 – ڕووپەڕی غەریب کوردستانی لە ت□□□ جقاکییەکاندا

4 – ملـــــــوانکەی شین،شەریف،چـــــاپی پێنجەم،چاپخــــــانەی پەیام، مەها باد،1979(1358ی هەتاوی)

نامه تاریخی علی اشرف درویشیان به معلم جوان (منوچهر کیخسروپور) در تجلیل از مقام معلم

علی اشرف درویشیان

نوستالژیا/ فیلمی هیندیی..5.. ستیڤان شەمزینی

بەشی پەنجەم

فیلمی هیندیی

لە دەیەی هەشتاکانی سەدەی رابردوو، سەیرکردنی فیلمی هیندیی لەلای هەموو خەڵکی باشووری کوردستان ببووە نەریت. هەموو کەس دەیزانی شەوانی سێشەممە لە تەلەفزیۆنی کوردیی کەرکوک لە دوای دەنگوباسی کاتژمێر "١٠"، دوا بابەتی شەو فیلمێکی هیندییە. دوا بەدوای ئەوەش بەرنامەکانی تیڤی کەتایی دەهات و خشەخشەکە دەستی پێدەکرد. ئەمە ئەوسا منداڵ بووین، هەموو هیوامان ئەوە بوو شەو خەومان لێ نەکەوێت، یان ماڵەوە ناچارمان نەکەن بە سەعیکردن، بە ئەوەی بتوانین پێ بە دە تەماشای ئەو فیلمە هیندییە ساکارانە بکەین، کە لەلای ئێمە زۆر قووڵ و کاریگەر بوون. ئێمە منداڵ بووین، واماندەزانی هیندستان خۆشترین وڵاتی سەرزەمینە، وەها تێدەگەیشتین هەموو خەڵکی ئەو وڵاتە هەر سەرقاڵی فیلم و گۆرانی گووتنن. بیرمان

دەکردەوە رەنگە هیندستان هێندە دوور بێت، هەرگیز نەتوانین بیگەینێ، نەک وەک ئەستا کە هەندێک کەس بە چارەسەری هەڵامەتیش سەردانی هیندستان دەکەن. بیرم دێتەوە جارێکیان "رێبوار"ی برام، لە ماڵەوە تووڕەبوو، پڕ جانتایەک جل و پێداویستی خۆی هەڵگرت، وتی دەڕۆم بۆ هیندستان و قەت نامبیننەوە، مەگەر لە تەلەفزیۆندا بمبیننەوە. ئاخر ئەو برایەم هیوایەتی پلە یەکی فیلمی هیندیی بوو، ناوی هەموو ئەکتەر و فیلمەکانی وەک ئاو و دە لەبەربوو، ئەوەندەی گۆرانی هیندیی لەبەربوو، بە قەدەر ئەوە وانەکانی قوتابخانەی لەبەر بکردایە ئەستا دوو سێ دکتۆرای هەبوو.
من یەکێک بووم لە تەماشاکارە هەرە سەرسەختەکانی فیلمی هیندیی، بڕوا ناکەم شەوبژەرم لە بینینی هیچ فیلمێک کردبێت لە هەشتاکاندا.
ئەو شەوەی بڕیاربوو فیلمی هیندیی بکات، سەر لە ئێوارەکەی زۆر باش بۆی دەخەوتم. بە خوشکە گەورەکەمم دەوت ٢٠ خولەک پێش فیلمەکە لە خەو هەڵمبستێنە. ئەویش هەروای دەکرد. کاتێک لە خەو هەڵدەستام، دەمبینی دیسان چا لێنراوەتەوە، نان و ماست، یان گوێز و هەنگوین، زۆر جاریش هێلکە و رۆن ئامادە کرابووەوە، چونکە ئەوە ببووە ژەمی چوارەم. لەگەڵ سەیری فیلمەکە نانیشمان دەخوارد، پاشان چەرەس، ئەمەش وای لێدەکردیت گەدەت پڕ بێت و بە ئاسانی خەوت لێنەکەوێت، بۆیە تا کۆتایی بەدیار تەماشاکردنی فیلمەکانەوە دەماینەوە.
تێکڕای گەنجان خولیای لاساییکردنەوەی ئەکتەرە هیندەکانیان هەبوو، بەڵام بارودۆخی کۆمەڵایەتی رێگربوو لەوەی بتوانن لە شێوەی خۆگۆڕین لاساییان بکەنەوە. "رێبوار"ی برام وەک وتم زۆر سەرسام بوو، بە ئەکتەرە هیندەکان. ئێوارەیەک بە قاتێک چاکەت و پانتۆڵی سپی و قەنەرەیەکی رەشی لەمەعەوە، عەینەکێکی رەشی گەورەشی لە چاودا بوو، خۆی کردەوە بە ماڵدا، بە هیچ قسەیەک رووی کردە داپیرەم و گووتی لە "ئەمیتاب" دەچم؟، خوشکەکم زۆر لێی تووڕە بوو وتی، نەخێر جەنابت لە شێرە دەچیت، سەروپێتەڵاکت هەروەک ئەوە.
ئاخر شێرە "ئەمریش پوری"ی داماو لە هەموو فیلمێکدا رۆڵی ستەمکار و مافیا و جەلادی دەبینی، لە کۆتایی هەموو فیلمەکانیشدا دەکوژرا. ئەو شێرە داماوە زیاتر لە هەزار جار بە دەستی میسۆن و ئەمیتاب کوژراوە، وەک پشیلەی حەوت رۆح وابوو، هەر دەکوژرا و لە فیلمێکی نوێتردا زیندوو دەبووەوە.
ئەو ئەکتەرانەی لای من زۆر خۆشەویست بوون، بریتیبوون لە "ئەمیتاب، میسۆن، شاشی کاپور، دار مەندرا"، ئەو فیلمانەشی هەمیشە پێیان سەرسام بووم، بریتیبوون لە فیلمەکانی "شوعلە، سەنگام، لوها، دیکسە دانسا، شاهنشا، گرفتار، مەرد، تۆفان". زۆرتر ئەو فیلمانە رەواجیان هەبوو ئەمیتاب و میسۆن و ماڵباتی کاپور رۆڵیان تێدا

دەبینی. ئەو ئەکتەرانە هەندە خۆشەویست بوون، وێنەکانیان لە زۆرێک لە ماڵەکاندا هەبوون، یان دەنران بۆ بەرگی دەفتەرەکانەوە. لە بەرامبەر قوتابخانەی خوشکە بچووکەکەم “بەرانان”، دوکانێک هەبوو بە ناوی دوکانی “بەتان” ئەم دوکانە تەنیا وێنەی ئەکتەرە هیندەکانی دەفرۆشت، تەنانەت خاوەنەکەشی “بەتان” یەکێک بوو لە سەرسامەکان بە فیلمی هیندیی. دەیان جار ڕۆژانەکەی خۆم کە بە قوتابخانە وەرم دەگرت، دەمدا بە وێنەی ئەکتەرە هیندەکان لە ژن و پیاو. وا بزانم جارێک وێنەکانم ژمارد زیاتر لە ٦٠ وێنە بوو، کە هەر یەکەکیان هەندەی لاپەڕەیەکی ئەی فۆر قەبارەیان گەورە بوو.
وەک وتم تەلەفزیۆنی کەرکوک لە هەفتەیەکدا تەنیا یەک شەو، فیلمی هیندیی پەخش دەکرد، بەڵام بڕوا ناکەم من شەوبێژەرم لێکردبێت. هەندێک جار بۆ ڕۆژ هەندەی هیلاک دەبووم بەهۆی فوتبۆڵ و قوتابخانە و سەعیکردنەوە، بۆ دیار سەیرکردنی فیلمەکەوە خەوم لێدەکەوت، بەڵام هەندێ فیلمەکانم خۆشدەویست و تامەزرۆیان بووم، ئەو بەشەی فیلمەکە کە من نەمبینیبوو بۆ خەون تەواوم دەکرد، ڕووداوەکان لە خەونەکانمدا بە ریتمی ئەو بەشە دەڕۆیشتن بەواقیعی بینیبووم. جاریش هەبووە، خەم چووەتە ناو ڕووداوەکانی فیلمەکەوە، لە خەونمدا هەستم بەوپەڕی شادیی دەکرد، بوومەتە ئەکتەر و لە پەنا ئەمیتاب و میسەن بەشداریی فیلم دەکەم. هەر کە سبەینێ لە خەو رادەبورام، زۆر خەفەتم دەخوارد، خوشکەکانم ناچار دەکرد، ڕووداوەکانی فیلمەکەم بۆ بگێڕنەوە، چونکە لە قوتابخانە باس هەر باسی فیلمەکەی شەو بوو، نەدەکرا بڵێم نەمبینیوە، بە تایبەت “شۆلەی ئەخیر” چونکە ئەوسا زاراوەی “شۆلەی ئەخیر” لە هەموو زاراوەیەکی تر زیاتر دەهاتە سەر زاران.
ئەوە نەبوو، بۆ بینینی یەک فیلمی هیندیی لە هەفتەیەکدا، تینووەتیمان لەو فیلمانە بشکێت. ئێمە لە ماڵەوە ڤیدیۆمان هەبوو، دەچووین کاسێتی فیلمەکانمان دەهێنا و لێماندەدایەوە، بۆ ئێوانەشی لە رووی تەمەنەوە لە ئێمە گەورەتربوون دەچوونە سینەما بۆ بینینی فیلمە هیندییەکان. هەندێکجاریش بۆ فیلمەکانی “ترنتی”. ئێمە یەکێک بووین لەو ماڵە شانسدارەکان بەوەی لە ماڵەوە ڤیدیۆمان هەبوو، چونکە ئەو ئامێرە لە کەم ماڵدا هەبوو، بۆیە هەر کاتێک کاسێتێکمان بهێنابایەتەوە بۆ ماڵەوە، ماڵەکەمان جمەی دەهات لە گەنج و پیر بۆ بینینی فیلمە هیندییەکان. چونکە ئەوسا خەڵک هەموو بێزاربوون لە وتارە دوور و درێژ و بێزارکەرەکانی سەدام کە هەمووی قەوانێکی دووبارە بوو، ئەوەی کەمێک ئاسوودەیی دەدا بە خەڵک فیلمی هیندیی و بەگە کۆمیدییەکانی “دی دی” و “ماوەی بیانی” بوو.
ئەوە ڕۆژە هەندە عاشقی فیلمی هیندیی بووین، هیچ دەرفەتێکمان بۆ

بینینی فیلمە هیندییەکان بەفیڕۆ نەدا. لە هەشتاکان لە ڕۆژانی جەژندا لە هەر گەڕەکێدا، یەک دوو ڤیدیۆخانە دەکەوتنە کار، ئەم ڤیدیۆخانانە هەر یەک سەعات جارێک، فیلمێکیان پەخش دەکرد، بۆ نموونە فیلمی هیندیی و فیلمەکانی بروسلی و جاکیشان. هەر کاتێک دەگەیشتە سەر گرتەیەکی پەرۆنە یان ئیغرا، بە پەلەپەل کاکی ڤیدیۆچی، گرتەکەی پێشدەخست. ئەمەش وەک منداڵە چەقاوەسووەکان هاوارمان دەکرد "پەڕانی، پەڕانی". جگە لەوەش کەم فیلم هەبوو بە یەک کاتژمێر تەواو بێت، بۆیە ناچاربوون زۆرێک لە گرتەکان پێشبخەن، ئەمەش بەلامانەوە ئاسایی بوو، هەر حەزمان لە کوشتنی "شەڕ و جەبار" بوو. لە فیلمەکانی "بروسیلی"شدا، تەنیا چێژمان لە شەڕەدەستەکان دەبینی و شادومان دەبووین بە کوشتنی "حەکیمە درێژ".
جا ئەو حەکیمە هەر خۆی ناوی حەکیم بوو یان ئەمە ئەو ناوەمان لێنابوو، ئەوەیان نازانم. ئێوارەیەک میوانمان هەبوو، خزمەکانمان لە بەغدادەوە هاتبوون. بڕیارماندا دوو کاسێتی فیلمی هیندیی بهێنینەوە تاکو وەک شەوچەرە، میوان و خزمەکانی پێ دڵخۆش بکەین. چووینە یەکێک لە دوکانەکانی بەکرێدانی کاسێتی ڤیدیۆ، داوای دوو فیلمی هیندیمان کرد، ئەویش دوو کاسێتی دا بە ئێمە و گووتی ئەوە ئەو دوو فیلمەیە کە داواتان کردووە. ئەمەش بردمانەوە بۆ ماڵەوە، هەموو دڵخۆش بوون و پەلەپەلی دونیایان لێکردین. ئەوەبوو فیلمی یەکەممان خستە سەر ڤیدیۆکە، هەر نەیخوێندەوە. ناچار کاسێتی دووەممان خستە سەری، ئەویش یەکێک بوو لە فیلمە ئیباحییەکانی ئەکتەری تورک "بانو ئەلکان"، بەمەش "ڕەبوار"ی برام زۆر تەریق بووەوە. بە تایبەت میوانەکانمان خێڵەکی بە تەمەنیان تێدابوو.
براکەم تووڕە بوو، وتی مادام ئەو دوکاندارە بە منی رابواردووە، دەبێت پێی رابوێرمەوە. بۆیە بە ڕۆژی دوایی چووبووەوە بۆ لای دوکاندارەکە و پێی وتبوو، دەستخۆش فیلمەکانی ئەمشەوم زۆر بەدڵ بوو، بەڵام پێویستم بە فیلمێکی هیندییە، گۆرانی و بارانبارینی تێدا نەبێت. کابرای دووکاندار دوو کاتژمێر گەڕابوو بە دوای فیلمێکی وەهادا بەڵام دەستی نەکەوتبوو. دوای ئەوە براکەم وتبووی تۆ دوێنێ بە منت رابوارد، منیش ئەمڕۆ پێم رابواردیتەوە، ئاخر هەی مەغۆل فیلمی هیندیت بینیوە باران و گۆرانی تێدا نەبێت؟. بەمەش کابرا دەمی ببوو بە تەڵەی تەقیو و هیچی پێنەکرا. بەهەرحاڵ ئەمە حاڵی ئەمە بوو لە دەیەی هەشتاکاندا، کاتێک دەیەی نەوەدەکان هات، راپەڕین و ئازادیی کوردستان، بووە سەرەتایەکی نوێ و هەموو ئەو شتانەی پێشووی لەگەڵ خۆیدا راپێچا. من لەوساوە تائێستا سەیری فیلمی هیندیم نەکردووە، بەڵام لەم ڕۆژانەدا لە ماڵەی ناسیاوێک بووم، بە هەمان شەوق و تامەزرۆیی هەشتاکانەوە، سەیری کەناڵی "زی

ئەفلام"ی دەکرد کە چەناڵەکی عەرەبی- هیندییە و رۆژانە چەندان فیلمی بۆلیۆد پەخش دەکات. منیش کەمێک لە خۆم رامام، هەموو ئەو یادەوەرییانە بە خێرایی گەڕانەوە ناو مێشکم کە لێرەدا یادداشتم کردوون.

سەرنج: کۆی ئەم نوستالیژیانە لە بەهار و هاوینی ساڵی ٢٠١٢دا نووسراون.

تێبینی: ئەم بەشەی نوستالیژیا له بەرگی سێیەمی کتێبی (قوتووی عەتار) لە لاپەڕە 524-528 بەشێوەی کتێبی کاغەز بڵاوکراوەتەوە.

---

3 شیعری (عەبدلوەهاب بەیاتی).. و : نەژاد عزیز سورمێ

- سەرژمێری عاشقه هەزارەکان

(1)
جیهان
بە گەف و شیعر و
شۆڕش و کۆچ و مەرگ
زەوت دەکەین .
بە شەکەتی
لە شۆستەی مێژوودا دەکەوین
لە کانگەی خەڵوز و
بنمیچی سەهۆڵدا
سیس دەبین ..
بە پێوە دەمرین .
لە غەریبیماندا دەمرین
لە لە نوێوە
لە منداڵدانی شەو و
باڵای چیاکانی زەوی

لـە دایك دەبینـەوە .

تاجی ئەشكەنجەی ڕ□ تـــكرد نەوەمان
لـەسەر ناوە و
گۆچانی خۆرمان هەڵگرتووە ..
سپێدە
بە شەوی درێـــژی جیهان
زەوت دەكەین
بە مردوویـەتی
دەریا
بۆ شارەكانی ئایـندەی دوور
تەی دەكەین ..
ئاڵای یاخی بوونی
تیا هەڵدەكەین
بە زیندوویی
لـە بەندیخانەكانیدا دەمرین
شكۆیەك بۆ مێژوو دروست دەكەین .

(2)
زامەكانمان لـە هاوار كەوتن
بوو بە شارێك و ڕووبارێك
لـە سەفەری مەرگدا
بەدوای كەنارێكدا دەگەڕێ ..
بەردێكی ڕەش ،
لـە مەملەكەتی وێرانەدا
باران دەیشواتەوە و
ئومێدێك
لـە لێواری بێهیوایی
ئادەمزادە دوا بڕاوەكان
پەنای گرتووە و
قەرەجـــێك
بەسەر ئەسپی خەمباریـیەوە
بەدوای نوور
بە دوای عایشە
لـە شارەكانی ئایـندەی دووردا
زەمین دەپێوێ ..
لـە غوربـەتیدا دەمرێ

لێ جارێكى دى
مناڵێكى بێ ئەسپ
لە دايك دەبێتەوە ،
زراو ڕژاو
لە شەو و ڕۆژ و
لە يەك بەدواى يەك هاتنى
ڕۆژگار و وەرزان
دەستى بۆ بەژنى چياى زەوى
درێژ دەكا و
ڕووتيى خەوتوويشى
لە خێوەتى ئاگرى ڕۆژهەڵات و
زەرد□ پەڕى كوژاوە
بەسەر لووتكەى چياو باناندا و
دەنگى گڕ بووى
سنگى كەشتيى
كەشتييەوانە مردووەكان و
گياى ئەشكەوتەكانى نوور و
دوورگەكانى ياقووت دەدەفێ ..

(3)
ماهى گريان ، بۆ بولبولێك
بۆ وەختێ
هەڵدێ و ڕادەكا و
نەخشەى تاوان
لە بەرد ئاگر
لە دەفتەرە شينەكانى مناڵيدا
دەكێشێ ،
بۆ هيواى لە گۆڕنراو
بۆ شۆڕشى ڕووباران
لە ناه□ياندا و
تەنيايى پردان
بە مردوويى
دەريا تەى دەكەين ..
لە بەندەرێكەوە بۆ بەندەرێكى دى
د□ن□□نين
كەشتييان دەسووتێنين
هەرچى بووە و دەبێ : نەبووە !

(4)
گوڵی سوور
لە باخچەی زستاندا
چی بە بولبول دەڵێ ؟
(5)
لە خەوندا
باوەشی پێداکردم ،
جەستەی تـادارمی
بە گوڵ داپۆشی
گوڵەکانی ماچ کردن ..
هەستم کرد
خاك سیمای بە نوور داپۆشیوە و
بق□ □وویدا ..
دەستی بەرەو باخچەی من هات و
گوڵەکان
لە ئاگریدا سووتان و
باڵداری
لە خەو بیێدارکردنەوه و
نمەی بارانی سوور و
بوومەلەرزە و برووسکە .
(6)
ئاگرپەرستانی ئەم چاخە
لە غوربەتییاندا دەگرین
ئەستێرە د□ر□ن□كەوت
لێ دز و نەجیبزادە و
شاعیرانی
خەونی بەکرێدراو دەركەوتن ..
شمشێریان
لە تەرمی منداڵان و
هەژارانی
شارە برسییەکاندا چەقاند
شایەدنامەی مردووان و
کتێبە پیرۆزەکانییان هەڵگێڕایەوە ..

(7)
نوور لە کوێوە دێ ؟
کە ئێمە

لـە هەموو سەردەمێكدا
بەرداش بووين
لـە ڕيزبەستندا
كۆت و پەيوەند
بە كۆت پەيوەند دەگۆڕينەوە ..
زۆردار بە زۆردارمان دەفرۆشێ ..
پاشا بە پاشا ..
بەڵام ئێمە
خۆڕاگر دەمێنينەوە
بە پێوە دەمرين ..
بە پێوە دەريا تەى دەكەين ،
بۆ شارەكانى دوورى ئايندە
جيهان
بە مەرگ و شۆڕش و كۆچ
زەوت دەكەين ..
لـە غووربەتماندا دەمرين ..
بهڵام
لـە نوێوە لـە دايك دەبينەوە ..
لـە نوێوە دڵدارى دەكەين ..
لـە نوێوە ڕەت دەكەينەوە ..
لـە نوێوە
شۆڕش بەرپا دەكەينەوە و
لـە نوێوە دەكەوينە تەڵەى
پاشا و زۆرداران .
لـە مەيدانى شەڕى خەڵكى تر
سەرد□ بڕدرێين
گولـلـە بە دژمن و برا وەد□ نێين
زامەكانمان
بەسەر هەنييەمانەوە هەڵدەگرين
مردووەكان ، بێ مێژوو بێ ناو
دەنێژين ..
بە زيندوويى لـە گۆڕەكانيان
نيشتەجێ دەبين .
كاروانى مەزن
لـە مەرگەوە بۆ لـە دايك بوون
دەست پێ دەكەينەوە
لـە هەموو چاخەكانى

هێز و ڕوناهییەوە
هەڵواسراو بە داوی
هیوای ڕەش ،
لە چاوەڕوانی ئاگر و تۆفاندا
دەمێنینەوە .

(8)
هەژارانی جیهانی تاڵانکراو
یەکگرن !
هەژارانی جیهانی تاڵانکراو !

- مانگی شیرازێ

دڵم زامار ئەکەم ،
شیعرەکانم
بە خوێنی دەدێرم ..
گەوهەرێك
لەبن ڕووباری مرۆڤایەتیدا
شەوق ئەداتەوە ..
پەپوولەی سوور هەڵدەفڕن
لە شیعرەکانمدا ژنێك لە دایك دەبێ
مانگێکی شیرازی
لە گوڵەگەنمێکی زێڕینی بادراو هەڵگرتووە ..
هەنگوێنی دارستانی
لە چاودا دەگەشێتەوە
خەمی ئاگری ئەبەدییەت
باڵی
بۆ لە شەودا دەڕوێنن و
دەفڕێ
خۆرێك لە خەو هەستێنێ
لە تنۆكە ئارەقی درەوشاوەی سەر
هەنییەی عاشقدا نووستوە .
لە خەمی ڕەنگاندا
كە لە نێو تابلۆیاندا شێردراونەتەوە :
ژنێك مانگێکی شیرازی هەڵگرتووە
لە شەودا دەفڕێ ..
گەمارۆی خەوم دەدا ،
دڵم بریندار دەکا ،

شیعرم
بە خوێنی دەدێرێ ..

شاران
لە بنی ئەو ڕووبارەدا دەبینم نقووم بوون
لە چاوەکانیدا سەرچاوەی گرتووە ..
جادوویەکی هەنگوێنی
هەر کێ نزیك دەبێتەوە
چاوی تێد□ بڕێ
یا پێچەوانەی تەوژم مەلە دەکا
دەیکوژێ ..
هەموو ژنانی دونیا
لە ژنێکدا دەبینم
لە شیعرەکانم لە دایك دەبێ ،
خاوەندارییەتی دەکەم
تێیدا دەحەوێمەوە ،
بەرەو ڕووی شەودا دەقیژێنم
بەڵام باڵم
بەسەر ڕەنگی شاراوەی ناو تابلۆیان
تێکدەشکێن .

(2)
شێت
بە ڕووباری
لە چاویدا هەڵقوڵاو
بە هەنگوێنی ئاگرینی گەشاوەی
ناو ڕووباری ئاگر
پێچەوانەی تەوژم
مەلە دەکەم .
(3)
مێژووی ڕووباران دەنووسمەوە
لە مەلی خۆشەویستی و
ڕووباری زێڕینی درەختان
دەست پێ دەکەم .
(4)
عاشقان
بە خوێنی من خۆیان دەشۆن و

غەریبانیش بە شیعرەکانم
لە مەنفادا
شیراز بنیات دەنێن .

(5)
خاوەنداری□تی دەکەم و
تێیدا دەحەوێمەوە
لە پەڕەمووچیدا
وێنەی یۆتۆبیایان دەکێشم
شاعیری تێدان .
(6)
بە ڕووباری لە چاوەکانیدا هەڵقوڵاو
شێت ..
بە لێشاوی سەرکێش و لافاو
بە بڵێسەی دڕندەی برسی
مەلە دەکەم
بێ ئەوەی بگەمە کەنار
بە سەرخۆشی نقووم دەبم .
(7)
باڵم لێك دەکەمەوە و
لە نیوەشەودا بۆی دەفڕم
د□بینم
نووستوە
خەون بە مانگی سەوزی شیرازییەوە
دەبینێ

بەسەر دەروازە بەردینییەکاندا دەگری ،
بە لق و چڵی باخچەکەیدا شۆڕ دەبێتەوە
تەنیا تێیدا دەمێنێتەوە ..
ژیانم نەدەبوو
خاك
بە ئامادەیی و نائامادەیی
تێیدا بوو
پڕ لە کۆچ و بە تەنێیی و
تارمایی مردووان ..

ئەی گۆزەی
ڕوومەت بە توتڕك سوور و

گوڵی شاخاوی سپی
لەو سەفەرەدا
ببە بە توێش□ بەرەی من !
لەم سەفەرەدا
ببە بە دوایین مەنفای نیشتمانم
تێیدا بحەوێمەوە و بمرم .
(8)
بە خۆشەویستی بڵێ (ئا)
یان بڵی (نا) .
(9)
بڵێ (بڕۆ !)
یەکسەر دەڕۆم ..
بڵێ (حەزم لێتە)
یان بڵێ (حەزت لێ ناکەم)
(10)
چاوەکانت
دوو چراوگی زێڕینن .
دەستت
دوو چارۆگە .
(11)
کارەساتێك
لەژێر ڕووپۆشی وشەدا
دەشار□م□وە ..
بە برینەکەم دەڵێم ،
(سارێژ م□ بە!)
بە خەمم دەڵێم ،
(سارد م□ بەوە !)
بە عاشقان دەڵێم
(خۆتان بە خوێنی من بشۆن !)

(12)
ئاگر ئاگر هەڵدەلووشێ و
خەمی عاشقە کۆچەری□کانیش
لە سارای خۆشەویستیدا
دەشارێتەوە ..
شیراز دەمێنێتەوە
ئێمەش دەمێنینەوە

لە شەودا سەفەری بۆ دەکەین
سووتاو بە ئاگری خەمی ئەبەدی ..
لە سپێدەدا
باڵمان لێ دەڕوێن
دەفڕین
بەڵام پێش ئەوەی
کاروانی بگاتێ
دەیکەین بە هی خۆمان
لێی دادەنیشین و دەگەڕێینەوە .

(13)
لە سەرچاوەکانی نووردا
بە کوژراویمان دۆزیەوە
دەمم
بە توتڕکی سوور و گوڵی سپی شاخاوی بوو
باڵەکانیشم
لە نووردا ڕوا بوون .

• بۆ ئیرنێست هەمەنگوای

(1)
لە ئیسپانیادا
مەرگ لە مەدریدە و
خوێن لە خوێنهێنەر
گوڵاڵەی زەرد و شەختە
لەژێر پێتدا ..
جەژنەکانی ئیسپانیا
بێ کەژاوەن ..
خەمەکانی ئیسپانیا
بێ سنوور ..
ئەو زەنگانە بۆ کێ لێ دەدرێن ؟

لۆرکا بێدەنگە و
خوێن لە ئینجانەی گوڵاندایە
شەوی غەرناتەیش
لەژێر شەپقەی
پاسەوانی شێر و ئاسندایە ..
دەمرێ و

منداڵانیش لە بێشکەدا
دەگرین ..
لۆرکا بێدەنگە
تۆیش لە مەدریدی

چەکت ئازار و
وشە و ئەو بورکانانەیە
ئاگراو هەڵدەڕێژن ..
زەنگەکان بۆ کێ لێ دەدرێن ؟

تۆ بێدەنگی و
خوێن
جێخەو و
دارستان و
لووتکە
بۆیە دەکا .

(2)
لێواری مەرگ
ئاگر لە دووکەڵدا و
مەی لە کووپە و
گوڵ لە بێستان و
وشە و
پاساری و
دەردی خۆشەویستی و ڕۆژگار ..
بێدەنگی دەریایان
کەشتییەوانی نیگەران کردوون ..

هەبوو .. نەبوو
ململانێیەکی خوێناوی بەهێز
لە نێوان مر□ق و تاریکاییدا هەبوو

ئەمشەو
سەعات هەشت ،
لە باخچەی لە یادچووندا
پێکدەگەین
شوێن
لە شەقامە نادیارەکانی شاردا

ون بووە و
کچێك فرمێسکی باراندن و
چاوی لێکنان و
ونم کرد ..

لە کتێبی
گ□□ک□کانی ئیسپانیاندا
دۆزیمەوە ..
لەژێر ئاڵای گەلانی زەویدا
لەژێر ئاڵای مرۆڤ دا ..
گۆرانی دەچڕی ..

(3)
کۆتایی
مەرگ لەسەر جێدا
لۆرکا پێی وتم
مانگیش پێی وتم
ونت کردم ..
ژێ ونی کردی
وەڕسیی تۆی مراند ..
ڕۆیشتی و
بەهار لە ڕێگاماندا بوو
قەرەجیش کۆچیان کرد و
ڕهشماڵهکانیان سووتاندن
گوڵیش سووتا
گۆرانییەك
خوێنی ل□ بەر دەڕوا

وا بوو
پەیامبەرایەتی قەدەر
وای پێ گوتم ..

تۆم
لە شێخ محیەددین پرسی
وتی بەردێك لە دەمم دایە ..
پەیامی عەشق و خوداوەند
لەژێر پێی مانگ دان
کوشتارگەی دونیات لە دڵدایە و

شوێنەوار و
ستایشی خوا
شێخ محیەددینی برادەرم وتی
لە هەواڵەکە مەپرسە !
خەڵکی دەڵێن و نایڵێنەوە
نهێنیش
بەسەر لەومانەوە
خۆی کوشت .

(*) عەبدولوەهاب ئەلبەیاتی : (1926 – 1999) شاعیری عێراقی ناسراو یەکێکە لە دامەزرێنەرانی شیعریی نوێی عەرەبی لە عێراق .
لە بەغدا لە دایك بووە و بکالۆریۆسی لە بەشی عەرەبی وەرگرتووە.
لە نێوان 1980 تا 1989 لە ئیسپانیا ژیاوە ، لەو ماوەیەدا زۆر لە کۆشیعرەکانی کراونەتە ئیسپانی.
ساڵی 1991 چووەتە ئەردەن .. یەکێکە لەو شاعیرانەی لە شیعرەکانی بایەخی بە مێژوو و کەسایەتییەکانی مێژوو داوە و هەمیشە وەکو ماسك لە شیعرەکانیدا بەکاری هێناوە .

(**)شیعرەکان لە دەقی ئەسڵی ئەم سەرچاوانەوە کراون بة کوردی :
(ڕۆژمێری عاشقە هەژارەکان) لة کۆشیعری (قصائد حب علی بوابات العالم السبع) بڵاوکردنەوەی (دار الشروق) ، چاپی دووەم 1985 ، ل 28 . (مانگی شیرازە) لة کۆشیعری (قمر شیراز) بڕوانە:
http://www.alriyadh.com/52342
شیعری (بۆ ئێرنست هەمەنگوای) بڕوانە:
http://www.afdhl.com/poem/text-25311.html

ئەی ژن ئۆخەی شیعـــرم بەردە.. شوان عەباس بەدری

ئەی ژن ئۆخەی شیعرم بەردە
کە باسی ئاو دەکەم
جۆگەلەیەکی سازگار و ڕوون

لەناو سەوزەڵانی پیتەکاندا
ڕەگی تەنها دوو پیت ئەبوژێنێتەوە
ژ
ن
کاتێ باسی شاخ دەکەم
هەرچی درەخت و تاش هەیە
دەست ئەخەنە ناو دەستی یەک و
هەواش هەرچی وردە بەردە
بەرەو لووتکەی شاخەکان دەبەن و
تەنها چوار پیت ئەنەخشێنن
ژیان
کاتێکیش باسی ماف ئەکەم
هەرچی کێلی قەبری نەناسراوە
هەرچی کراسی دادڕاوە
هەرچی فرمێسکی ڕژاوە
هەرچی پشتی بە قامچی بریندارە
هەرچی سیمای بە تەزاب شێوێنراوە
هەرچی پەچە و نیقاب و عەبایە
هەرچی خودای ئەفسانە کۆنەکانە
هەرچی ئاوە
هەرچی شاخە
هەرچی مافە
هەرچی مرۆڤی بەناوی شەرع زیندانی کراوە
هەرچی برینی داوێنی کچە زوڵم لێکراوەکانە
هەرچی خوێنی بە ناحەق ڕژاوە
هەرچی مانگی یەخسیری شەوی تارە
هەر چی هەیە و هەرچی نییە
هەموویان بە یەکجار هەموو تووڕەییەکانی زەمین و گەردوون و خودا
لەناو دەروونیان کۆدەکەنەوە
پڕ بە گەروویان هاوار دەکەن
ئازادی
ئەی ژن تکایە ئیخەی پیتەکانی سەر کاغەزەکەم بەردە
شیعرم هەر تۆی
هزرم هەر تۆی
هەست و نەستم هەرتۆیت و
ئەو کاتانەی بڕیار دەدەم ئیتر ناوەکەت لە نووسینەکانما بسڕمەوە
ناخودئاگا

وێنەی دایکم ئەبینم و
بە خۆم ئەڵێم
هەی پیاوی قەڵەم بەدەست
هەی جەلادی پیت و ڕستە و ناو
ژن ژیانە ئازادییە
چۆن ئەتوانی سەری پیتەکانی نیشتمانت
لەناو دێڕی شیعرەکانتا ببریت !